

HUVITAV DOKUMENT VOHNJAST

KES SUUDAKS

SEDA

KOMMENTEERIDA?

Vohnja on iidne küla. Juba 1241. aastal märgitakse teda «Taanj hindamisraamatus» kui 20 adramaa suurust asulat. Vana iseteadvus ei kustunud kohapeal ka pikkade orjus-sajanditega. On näiteks teada sealse möldri kümme aastat väldanud kohtuprotsess mõisniku vastu XVIII sajandi esimesel poolel. Tolleaegseid olusid arvestades on see ainulaadne ja ühtlasi ebatavaline julgustükk talupoja poolt.

Vohnjalaste hinges hõõgunud vimm lõi taas leekima 1905. aastal, leides väljenduse mõisa küüni põletamises. Kohalik mõisnik oli tõsiselt hirmul ja võttis julgestuseks tarvitusele kõikvõimalikud abinõud. Selle tulemusena sündis omapärane ürik. See on kirjutatud Kõrvekülas asunud Vohnja vallakooli 1888/89. õppeaasta žurnaali kahele tühjale lehele. Nimetatud kirjutuskoha valik johtus ühelt poolt arvatavasti sellest, et Vohnja vallakooli õpetaja oli ühtlasi Vohnja vallakirjutaja, ja teiselt poolt sellest, et žurnaalil on kõvad pappkaaned, mis pakkusid head kaitset käest kätte antavale dokumendile. Tegemist on nimelt Kõrvekülas sisseseatud õise valve tegutsemisjuhise ja graafikuga.

Kõrveküla, mis «Taanj hindamisraamatu» andmeil oli XIII sajandil samuti kui Vohnja suur 20 adramaaga küla, oli 1905. aastaks muutunud viletsate saunade rägastikuks (koos Arbavere osaga 40 sauna). Seal elasid oma õigusetuse suhtes leppimatud saunikud. Ega muidu oleks Vohnja mõis nende tegevuse üle valvet sisse seadnud, nagu selgub vana

žurnaali lehtedele täie ametlikkusega kantud tekstist. See algab valves osalevate isikute nimekirjaga:

«Abram Maidok, Jüri Silberg, Andres Pähhel, Jüri Eli, Samel Eli, Toomas Eik, Jaan Mõlk, Predik Mõlk, Jaan Allikas, Jüri Mõlk, Andres Allikberg, Jüri Eik, Tanel Eik, Juhan Maidok, Andres Vingar, Ans Meinart, Juhan Oskart, Karel Jõgiso, Isak Kiigemägi, Ans Jõgiso, Andres Eli, Ans Liideberg ja Juhan Rumessen.»

Sellele järgneb instruksioon:

«Ülemal tähendud, kes oma korra on ära vahtinud, viib vile ja kirja järgi (järgmisele) mehele. Vahi kord hakkab kell 9, (ja kestab kuni) homiku kella 6 ni, iga õhtu peab vaht vilega kuulutama vahi korra hakatust.

(pitsat)

Tallitaja: A. Rumessen.

Õo vaht peab kindlaste selle järele vaatama, et mitte öösete seltslikusi koosolekud ei peeta. Kui aga niisugusid peaks kuskil juhtuma, siis viibimatta seda Tallitajale teadaandma.»

Huvitav oleks teada, kes olid valvureiks määratud isikud sotsiaalselt päritolult, kuidas valveteenistus laabus, kas oli mingeid vahejuhtumeid, suudeti sellega salakoosolekuid vältida jne. Kahjuks pole aga kohapeal enam ühtki nõnda vana inimest, kes suudaks seda dokumenti mälestuste põhjal kommenteerida.

Võduveres 2. märtsil 1982. a.

Eduard LEPPIK